

Osallisuuden kokemus ja vanhempien fyysinen väkivalta: Kouluterveyskyselyn 2019 tuloksia

PÄÄLÖYDÖKSET

- Osallisuuden kokemus oli selkeästi matalampi niillä, jotka olivat kokeneet fyysistä väkivaltaa kulu-
neen vuoden aikana.
- Perusopetuksen 8. ja 9. luokkalai-
silla osallisuuden kokemus oli sitä
matalampi, mitä useammin he
olivat kokeneet fyysistä väkival-
taa.
- Lukiolaisilla fyysisen väkivallan
toistuvuus näkyi ammatillisen op-
pilaitoksen opiskelijoita vahvem-
min osallisuuden kokemuksessa. Am-
matillisen oppilaitoksen opis-
kelijoilla olennaisempaa osalli-
suuden kokemuksen näkökul-
masta oli se, ettei ollut kokenut
fyysistä väkivaltaa.

Osallinen ihminen pystyy vaikuttamaan elämänsä kulkuun ja hänellä on sosiaalisia suhteita, joissa voi kokea itsensä merkitykselliseksi (ks. Isola ym. 2017). Osallisuuden kokemus on keskeinen osa hyvinvointia. Se on yhteydessä esimerkiksi terveyteen, toiminta- ja työky-
kyn, mielenterveyshäiriöihin sekä elämänlaatuun. (THL 2020a.)

Tässä julkaisussa analysoimme, miten vanhempien fyysisen väkivallan kohteeksi joutumi-
nen on yhteydessä osallisuuden kokemukseen perusopetuksen 8. ja 9. luokkalaisilla, lukio-
laisilla ja ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoilla. Tämä ja aiemmin julkaistut tulokset
osallisuuden kokemuksen yhteyksistä koulukiusaamiseen (Virrankari ym. 2020) ja vanhem-
pien henkiseen väkivaltaan (Virrankari ym. 2021) vastaavat tarpeeseen saada tietoa osalli-
suuden kokemuksen ja väkivallan yhteyksistä (Isola ym. 2019: Väkivallaton lapsuus -toi-
menpidesuunnitelma 2020–2025). Aineistona on vuoden 2019 Kouluterveyskysely, jossa
osallisuuden kokemusta mitattiin osallisuusindikaattorilla (ks. sivu 3). Indikaattorin kym-
menen väittämää mittaavat kolmea osallisuuden kokemuksen keskeistä ulottuvuutta: kuu-
lumisen kokemusta, vuorovaikutuksessa muiden kanssa rakentuvaa merkityksellisyden
kokemusta sekä uskoa omiin mahdollisuuksiin (THL 2020a).

Fyysinen väkivalta on esimerkiksi tönimistä, lyömistä, kuristamista ja fyysisellä väkivallalla
uhkaamista (THL 2020b). Sen kohteeksi joutuminen lapsena tai nuorena ennakoii heikom-
paa mielenterveyttä ja fyysistä terveyttä vielä vuosikymmenienkin päähän (Springer ym.
2007). Sitä kokeneilla on myös suurempi riski käytöshäiriöihin, itsemurhayrityksiin, huu-
meiden käyttöön sekä seksuaaliseen riskikäyttäytymiseen (Norman ym. 2012).

Vuoden 2019 Kouluterveyskyselyssä 8. ja 9. luokkalaisista tytöistä 14,5 prosenttia ja pojista
8,9 prosenttia kertoi kokeneensa vanhempien fyysistä väkivaltaa kulu-
neen vuoden aikana. Lukiolaistytöistä 8,9 prosentilla ja -pojista 5,1 prosentilla oli vastaavia kokemuksia. Amma-
tillisen oppilaitoksen opiskelijoiden vastaavat lukemat olivat tytöillä 9,4 prosenttia ja pojilla
5 prosenttia. (THL 2019a.) Maahanmuuttajataustaiset, kodin ulkopuolelle sijoitetut, seksu-
aali- tai sukupuolivähemmistöihin kuuluvat sekä lapset ja nuoret, joilla on fyysinen toimin-
tarajoite, kokivat fyysistä väkivaltaa muita useammin (Ikonen 2019, 76).

Fyysisellä väkivallalla tarkoitetaan tässä julkaisussa pelkästään vanhempien lapsen tai
nuoreen kohdistamaa väkivaltaa. Vuoden 2019 Kouluterveyskyselyssä (THL 2019b) van-
hemmilla tarkoitettiin ”esimerkiksi äitiä tai äitipuolta, isää tai isäpuolta, adoptiovanhempia,
sijaisperheen vanhempia tai lastensuojelulaitoksen ohjaajia”. Näin ollen puhutaan myös lä-
hisuhdeväkivallasta (THL 2021a).

Fyysinen väkivalta ja osallisuuden kokemus

Kulu-
neen vuoden aikana tapahtunutta fyysistä väkivaltaa kartoitettiin seitsemällä väittä-
mällä (ks. sivu 4). Vastausvaihtoehtoina väittämissä olivat 1) ei, 2) 1–2 kertaa, 3) 3 kertaa tai
useammin ja 4) on tehnyt, mutta en muista montako kertaa. Osallisuuden kokemusta tar-
kastellaan aluksi suhteessa fyysisen väkivallan summamuuttujaan (kokenut fyysistä väki-
valtaa / ei kokenut fyysistä väkivaltaa) ja sen jälkeen suhteessa jokaiseen väittämään. Osalli-
suusindikaattorin keskiarvot väittämittäin löytyvät liitteestä 1. Vaikka vastausvaihtoehdot
kuvaavat väkivallan toistumista asteittain, vastausvaihtoehtojen 3 ja 4 välinen ero on muita
tulkinnanvaraisempi.

Osallisuuden kokemus oli matalampi niillä, jotka ovat kokeneet vanhempien fyysistä väki-
valtaa (kuvio 1). Yhteys oli voimakkain perusopetuksen 8. ja 9. luokkalaisilla. Heillä väkival-
taa kokeneiden osallisuusindikaattorin keskiarvo oli yli 13 pistettä matalampi verrattuna
niihin oppilaisiin, jotka eivät olleet kokeneet väkivaltaa. Lukiolaisilla vastaava ero oli 11 pis-
tettä ja ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoilla vajaa 12 pistettä. Sukupuolten väliset erot

Lotta Virrankari
THL

Lars Leemann
THL

Hanne Kivimäki
THL

Tutkimuksen toteuttajat, aineisto ja menetelmä

Tutkimus on toteutettu Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) Sokra-koordinaatiohankkeen ja Kouluterveyskyselyn yhteistyössä. Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke – Sokraa rahoittaa Euroopan sosiaalirahasto.

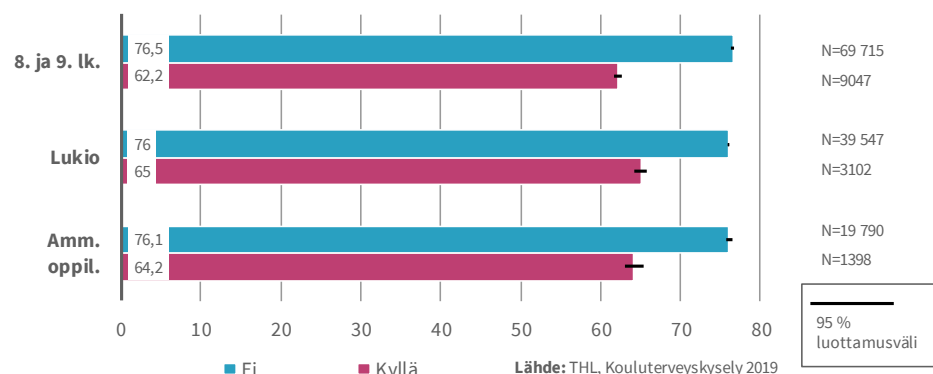
Tutkimuksen aineistona ovat THL:n vuoden 2019 Kouluterveyskyselyn vastaukset perusopetuksen 8. ja 9. luokan oppilailta (N = 89 570, kattavuus 75 prosenttia), lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoilta (N = 44 636, arvio kattavuudesta 69 prosenttia) sekä ammatillisten oppilaitosten opiskelijoilta (N = 25 047, kattavuutta ei voida arvioida).

Kouluterveyskysely toteutetaan joka toinen vuosi maaliskuuhuhtikuussa opettajan valvomana luokkakyselynä. Kyselyyn vastataan nimettömänä. Vuoden 2019 kyselyssä oli mukana useita väkivaltakokemuksia kartoittavia kysymyksiä.

Osallisuusindikaattori oli mukana vuoden 2019 Kouluterveyskyselyssä ensimmäistä kertaa (pl. 4. ja 5. luokan kysely). Asteikolla 0–100 pistettä perusopetuksen 8. ja 9. luokan poikien keskiarvo oli 78,1 (md 77,5) ja tyttöjen 71,9 (md 72,5). Lukion pojilla keskiarvo oli 78,4 (md 77,5) ja tytöillä 72,9 (md 75). Ammatillisen oppilaitoksen poikien keskiarvo oli 78 (md 75) ja tyttöjen 71,5 (md 72,5). Poikien keskiarvot olivat 5,5–6,5 pistettä tyttöjä korkeammat. Poikien mediaani oli kaikilla kouluasteilla 2,5 pistettä tyttöjä korkeampi. Sukupuolierot eivät näkyneet pelkästään osallisuusindikaattorissa, vaan laajemmin hyvinvoinnissa (ks. Ikonen & Helakorpi 2019).

Aineisto analysoitiin IBM SPSS Statistics 27 -ohjelmistolla. Osallisuusindikaattorin keskiarvojen eroja vastausvaihtoehtojen mukaan selvitettiin yksisuuntaisella varianssianalyysillä (ANOVA, Tamhene). Tulokset varmistettiin ei-parametrisilla testeillä (Mann-Whitney U / Kruskal-Wallis), jotka mittavat eroja mediaaneissa. Alaviitteissä on esitetty ainoastaan ne tulokset, jotka poikkeavat varianssianalyysin tuloksista.

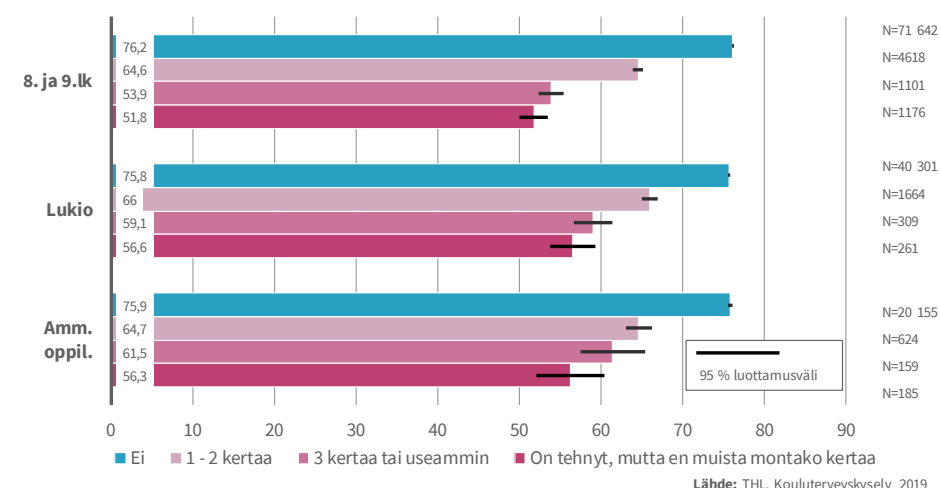
olivat pienet (tiedot eivät ole kuviossa). Ero 8. ja 9. luokkalaisten poikien (79,2–66 pistettä) ja tyttöjen (73,8–60,2 pistettä) välillä oli ainoastaan 0,4 pistettä. Lukiolaistytöillä (73,9–63,2 pistettä) ero oli 1,6 pistettä suurempi kuin pojilla (78,9–69,8 pistettä). Ammatillisen oppilaitoksen poikien vastaava ero (78,6–67,3 pistettä) oli yhden pisteen suurempi kuin tytöillä (72,4–62,1 pistettä).

Kuvio 1. Osallisuuden kokemus (osallisuusindikaattorin pistemäärä 0–100) sen mukaan, onko kokenut fyysistä väkivaltaa. Erot tilastollisesti merkitseviä (p < 0,05).

Tarttuminen satuttavalla tavalla

Osallisuuden kokemus oli alhaisin niillä, joiden vanhempi oli tarttunut heihin satuttavasti (kuvio 2). Suurin ero osallisuusindikaattorin pistemäärässä vastausvaihtoehtojen välillä oli 8. ja 9. luokkalaissilla: yli 24 pistettä. Lukiolaisilla ja ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevilla osallisuusindikaattorin erot vastausvaihtoehtojen ääripäiden välillä olivat noin 19 pistettä. Osallisuusindikaattorin keskiarvo laski 8. ja 9. luokkalaissilla ja lukiolaisilla tilastollisesti merkitsevästi kolmen ensimmäisen vastausvaihtoehdon välillä. Ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoilla ”On tehnyt, mutta...” ja ”3 kertaa tai useammin” -vastausvaihtoehtojen lisäksi myös ”1–2 kertaa” ja ”3 kertaa tai useammin” -vastausvaihtoehdot eivät eronneet toisistaan tilastollisesti merkitsevästi. Väkivallan toistumisella oli kuitenkin heilläkin merkitystä osallisuuden kokemuksessa.

Kuvio 2. Osallisuuden kokemus (osallisuusindikaattorin pistemäärä 0–100) sen mukaan, onko vanhempi tarttunut vastaajaan satuttavalla tavalla. Erot tilastollisesti merkitseviä (p < 0,05) muiden vastausvaihtoehtojen välillä paitsi ”3 kertaa tai useammin” – ”On tehnyt, mutta...” (8. ja 9. lk, lukio, amm. oppil.) ja ”1–2 kertaa” – ”3 kertaa tai useammin” (amm. oppil.).

Osallisuuden kokemusta mitattiin osallisuusindikaattorilla

Osallisuusindikaattori muodostuu 10 väittämästä:

1. Tunnen, että päivittäiset tekemiseni ovat merkityksellisiä
2. Saan myönteistä palautetta tekemisistäni
3. Kuulun itselleni tärkeään ryhmään tai yhteisöön
4. Olen tarpeellinen muille ihmisille
5. Pystyn vaikuttamaan oman elämäni kulkuun
6. Tunnen, että elämälläni on tarkoitus
7. Pystyn tavoittelemaan minulle tärkeitä asioita
8. Saan itse apua silloin, kun sitä todella tarvitsen
9. Koen, että minuun luotetaan
10. Pystyn vaikuttamaan joihinkin elinympäristöni asioihin.

Vastausvaihtoehtoina olivat 1) täysin samaa mieltä, 2) samaa mieltä, 3) ei samaa eikä eri mieltä, 4) eri mieltä ja 5) täysin eri mieltä.

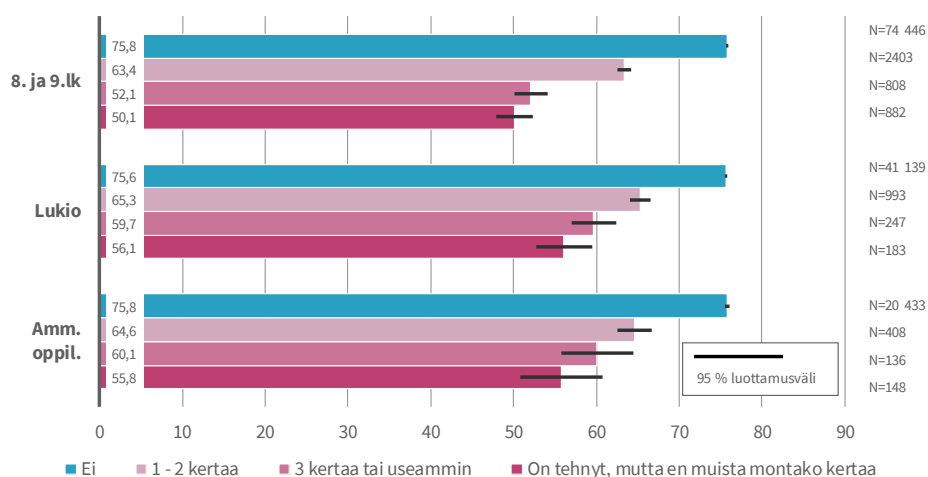
Vastaukset on pisteytetty (vaihtoehto 1 = 5 p...vaihtoehto 5 = 1 p), pisteet laskettu yhteen (raakasummapistemäärä 10–50 p) ja summapistemäärä on muunnettu pistemääräksi 0–100 pistettä.

Lisätietoja:

thl.fi/osallisuusindikaattori

Tönnäminen tai vihainen ravistelu

Tönnäminen ja vihainen ravistelu ovat yhteydessä osallisuuden kokemukseen (kuvio 3). Ero vastausvaihtoehtojen ääripäiden välillä osallisuusindikaattorin keskiarvossa oli suurin 8. ja 9. luokkalaisilla, lähes 26 pistettä. Lukiolaisten ja ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoiden erot osallisuusindikaattorin keskiarvossa ääripäiden välillä olivat jälleen samankaltaisia, noin 20 pistettä. Perusopetuksen 8. ja 9. luokkalaisilla ja lukiolaisilla osallisuusindikaattorin keskiarvo erosi tilastollisesti merkitsevästi kolmen ensimmäisen vastausvaihtoehdon välillä. Ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoilla näkyi sama kuin edellisessä kuviossa 2, eli vastausvaihtoehdot 2 ja 3 sekä 3 ja 4 eivät eronneet toisistaan tilastollisesti merkitsevästi.

Lähde: THL, Kouluterveyskysely 2019

Kuvio 3. Osallisuuden kokemus (osallisuusindikaattorin pistemäärä 0–100) sen mukaan, onko vanhempi tönnänyt tai ravistellut vihasesti. Erot tilastollisesti merkitseviä ($p < 0,05$) muiden vastausvaihtoehtojen välillä paitsi ”3 kertaa tai useammin” – ”On tehnyt, mutta...” (8. ja 9. lk, lukio, amm. oppil.) ja ”1–2 kertaa” – ”3 kertaa tai useammin” (amm. oppil.).¹

Tukistaminen

Tukistaminen on yhteydessä matalampaan osallisuuden kokemukseen (kuvio 4). Osallisuusindikaattorin keskiarvon erot vastausvaihtoehtojen ääripäiden välillä 8. ja 9. luokkalaisilla olivat lähes 24 pistettä, lukiolaisilla noin 20 pistettä ja ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoilla yli 17 pistettä. Perusopetuksen 8. ja 9. luokkalaisilla ja lukiolaisilla osallisuusindikaattorin keskiarvot erosivat kolmen ensimmäisen vastausvaihtoehdon välillä. Ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoilla tulokset tilastollisen merkitsevyyden osalta olivat samanlaiset kuin kuvioissa 2 ja 3, eli ”3 kertaa tai useammin” ja ”On tehnyt, mutta...” -vastausvaihtoehtojen lisäksi ”1–2 kertaa” ja ”3 kertaa tai useammin” -vastausvaihtoehdot eivät eronneet tilastollisesti merkitsevästi.

¹ Kruskal-Wallis, ”1–2 kertaa” – ”On tehnyt, mutta...” (amm. oppil.), $p > 0,05$.

Fyysisen väkivallan kohteeksi joutuminen

Fyysisen väkivallan kohteeksi joutumista tarkasteltiin kysymyksellä: ”Onko vanhempasi tehnyt sinulle seuraavia asioita viimeksi kulu-
neen 12 kuukauden aikana?”.

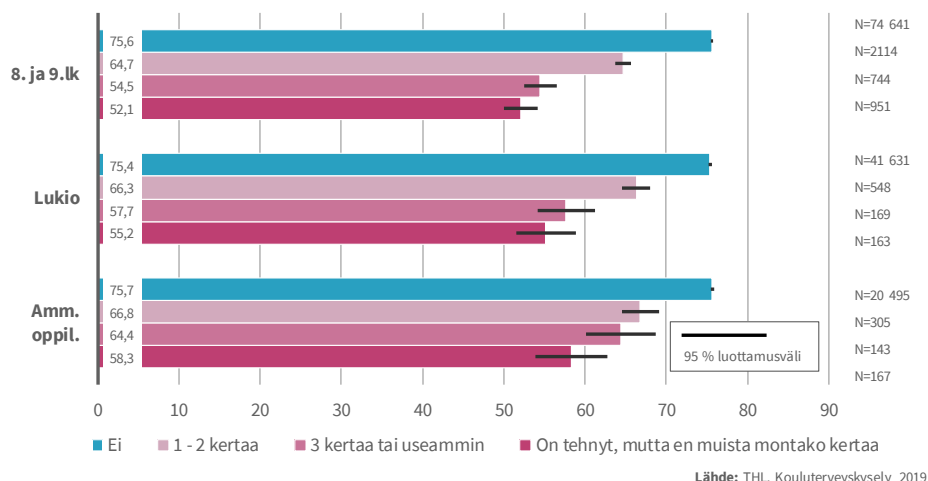
- Tarttunut sinuun niin, että sinuun sattui
- Tönnötty tai ravistellut sinua vihaisesti
- Tukistanut sinua
- Lämäyttänyt sinua
- Lyönyt sinua nyrkillä tai esineellä
- Potkaissut sinua
- Satuttanut sinua muuten fyysisesti

Vastausvaihtoehtoina olivat 1) ei, 2) 1–2 kertaa, 3) 3 kertaa tai useammin ja 4) on tehnyt, mutta en muista montako kertaa.

Muuttujasta on tehty summamuuttuja (1 = kokenut fyysistä väkivaltaa, 2 = ei kokenut fyysistä väkivaltaa). Vastaaja on saanut arvon 1, mikäli hän on vastannut vastausvaihtoehdon 2, 3 tai 4 vähintään yhteen kohtaan yllä olevista väittämistä.

Sukupuoli

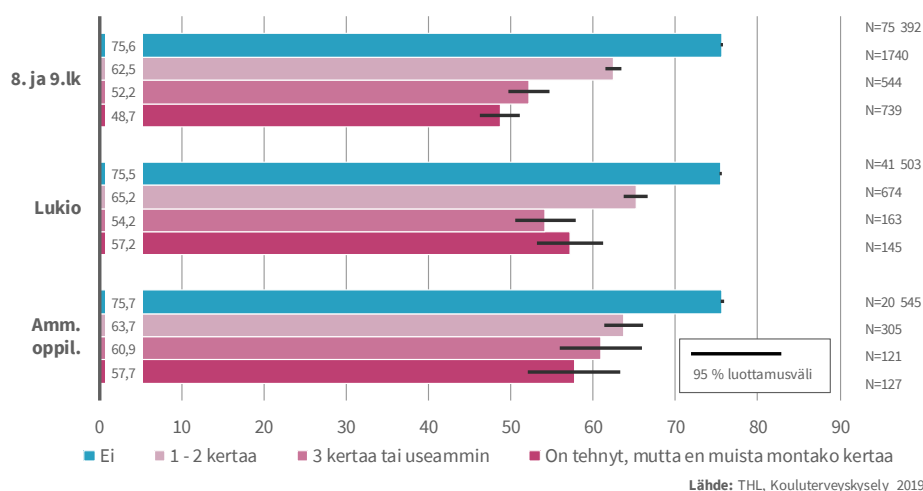
Sukupuolta tarkasteltiin kysymyksellä: ”Mikä on virallinen sukupuolesi?”. Vastausvaihtoehdot olivat 1) poika ja 2) tyttö. Pieni osa ei vastannut tähän kysymykseen. He eivät ole mukana poikien ja tyttöjen välisessä vertailussa.

Kuvio 4. Osallisuuden kokemus (osallisuusindikaattorin pistemäärä 0–100) sen mukaan, onko vanhempi tukistanut. Erot tilastollisesti merkitseviä ($p < 0,05$) muiden vastausvaihtoehtojen välillä paitsi ”3 kertaa tai useammin” – ”On tehnyt, mutta...” (8. ja 9. lk, lukio, amm. oppil.) ja ”1–2 kertaa” – ”3 kertaa tai useammin” (amm. oppil.).²

Lämäyttäminen

Osallisuuden kokemus oli matalin niillä oppilailla ja opiskelijoilla, joiden vanhemmat olivat lämähäyttäneet heitä (kuvio 5). Ero osallisuusindikaattorin keskiarvoissa vastausvaihtoehtojen ääripäiden välillä oli suurin 8. ja 9. luokkalaisilla: noin 27 pistettä. Lukiolaisilla vastaava ero oli noin 21 pistettä ja ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoilla 18 pistettä. Perusopetuksen 8. ja 9. luokkalaisilla ja lukiolaisilla osallisuusindikaattorin keskiarvo erosi tilastollisesti merkitsevästi kolmen ensimmäisen vastausvaihtoehdon välillä. Ammatillisessa oppilaitoksessa ainoastaan niiden opiskelijoiden, joiden vanhempi ei ollut lämähäyttänyt heitä, osallisuusindikaattorin keskiarvo erosi muista vastausvaihtoehdoista tilastollisesti merkitsevästi.

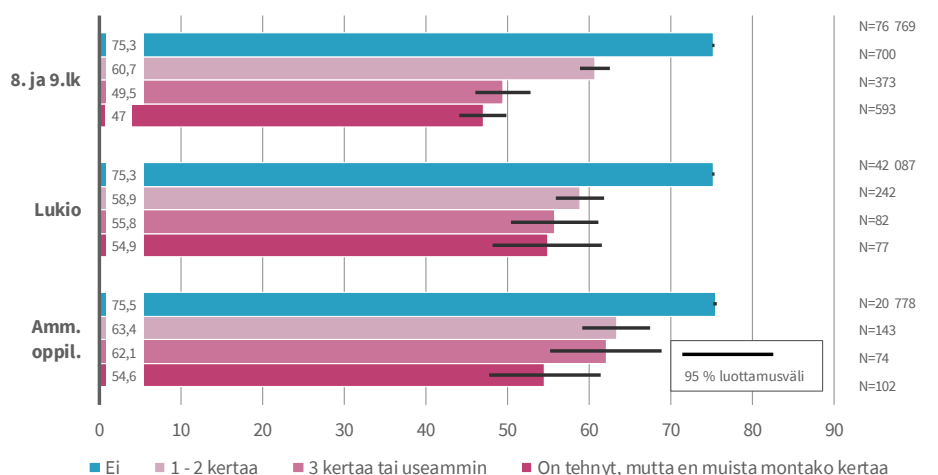

Kuvio 5. Osallisuuden kokemus (osallisuusindikaattorin pistemäärä 0–100) sen mukaan, onko vanhempi lämähäyttänyt. Erot tilastollisesti merkitseviä ($p < 0,05$) muiden vastausvaihtoehtojen välillä paitsi ”3 kertaa tai useammin” – ”On tehnyt, mutta...” (8. ja 9. lk, lukio, amm. oppil.), ”1–2 kertaa” – ”3 kertaa tai useammin” (amm. oppil.) ja ”1–2 kertaa” – ”On tehnyt, mutta...” (amm. oppil.).

² Kruskal-Wallis, ”1–2 kertaa” – ”On tehnyt, mutta...” (amm. oppil.), $p > 0,05$.

Nyrkillä tai esineellä lyöminen

Nyrkillä tai esineellä lyöminen on myös yhteydessä osallisuuden kokemukseen (kuvi 6). Perusopetuksen 8. ja 9. luokkalaisilla erot osallisuusindikaattorin keskiarvoissa vastausvaihtoehtojen ääripäiden suhteen olivat muiden väittämien tavoin suurimmat: noin 28 pistettä. Heillä erot osallisuusindikaattorin keskiarvoissa olivat tilastollisesti merkitseviä kolmen ensimmäisen vastausvaihtoehdon välillä. Lukiolaisilla ero osallisuusindikaattorin keskiarvoissa vastausvaihtoehtojen välillä oli noin 20 pistettä ja ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevilla vajaa 21 pistettä. Heillä ainoastaan ”ei”-vastausvaihtoehto erosi muista vastausvaihtoehdoista tilastollisesti merkitsevästi. Olennaisinta osallisuuden kokemuksen näkökulmasta oli se, etteivät vanhemmat olleet lainkaan lyöneet. Väkivaltaa kokeneiden vastaajamäärät olivat tosin tässä väittämässä toisella asteella suhteellisen pieniä.

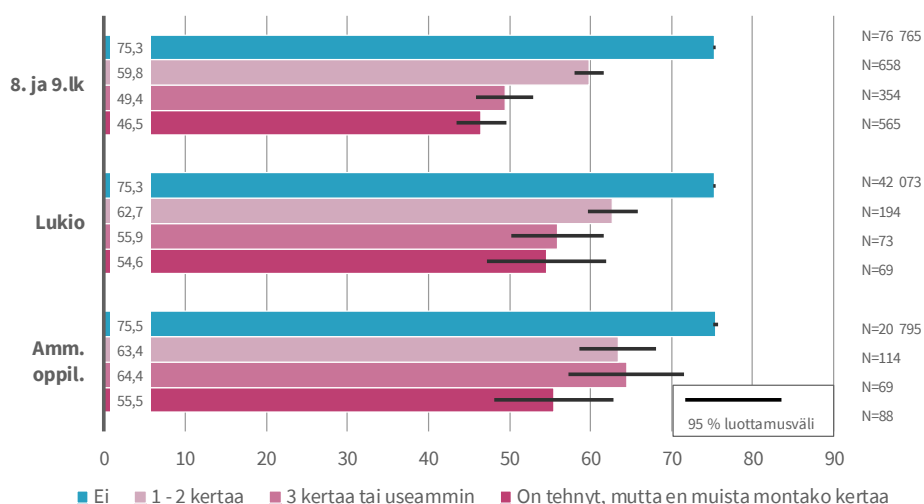

Lähde: THL, Kouluterveyskysely 2019

Kuvio 6. Osallisuuden kokemus (osallisuusindikaattorin pistemäärä 0–100) sen mukaan, onko vanhempi lyönyt nyrkillä tai esineellä. Erot tilastollisesti merkitseviä ($p < 0,05$) muiden vastausvaihtoehtojen välillä paitsi ”3 kertaa tai useammin” – ”On tehnyt, mutta...” (8. ja 9. lk, lukio, amm. oppil.), ”1–2 kertaa” – ”3 kertaa tai useammin” (lukio, amm. oppil.) ja ”1–2 kertaa” – ”On tehnyt, mutta...” (lukio, amm. oppil.).

Potkaiseminen

Osallisuuden kokemus oli matalampi myös niillä, joiden vanhemmat olivat potkaisseet heitä (kuvi 7). Osallisuusindikaattorin keskiarvon erot vastausvaihtoehtojen ääripäiden välillä olivat suurimmat perusopetuksen 8. ja 9. luokkalaisilla: lähes 29 pistettä. Heillä osallisuusindikaattorin keskiarvot erosivat tilastollisesti merkitsevästi kolmen ensimmäisen vastausvaihtoehdon välillä. Lukiolaisilla osallisuusindikaattorin erot vastausvaihtoehtojen ääripäiden välillä olivat liki 21 pistettä ja ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoilla 20 pistettä. Heillä ainoastaan ”ei”-vastausvaihtoehto erosi tilastollisesti merkitsevästi muista vastausvaihtoehdoista. Osallisuuden kokemuksen kannalta väkivallan toistuvuutta olennaisempaa oli siis se, ettei ollut kokenut lainkaan väkivaltaa. Vanhempien potkaisemiksi joutuneita oli edellisen väittämän tavoin toisella asteella melko vähän.

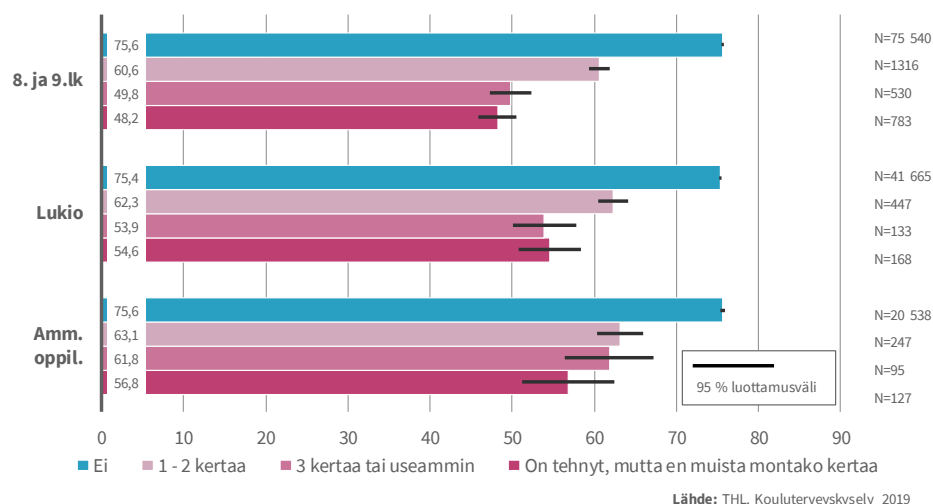
Lähde: THL, Kouluterveyskysely 2019

Kuvio 7. Osallisuuden kokemus (osallisuusindikaattorin pistemäärä 0–100) sen mukaan, onko vanhempi potkaissut. Erot tilastollisesti merkitseviä ($p < 0,05$) muiden vastausvaihtoehtojen välillä paitsi ”3 kertaa tai useammin” – ”On tehnyt, mutta...” (8. ja 9. lk, lukio, amm. oppil.), ”1–2 kertaa” – ”3 kertaa tai useammin” (lukio, amm. oppil.) ja ”1–2 kertaa” – ”On tehnyt, mutta...” (lukio, amm. oppil.).³

Satuttaminen jollain muulla fyysisellä tavalla

Myös jollain muulla tavalla fyysisesti satuttaminen oli yhteydessä osallisuuden kokemukseen (kuvio 8). Erot eri kouluasteiden välillä olivat jälleen selkeät. Suurimmat erot osallisuusindikaattorin keskiarvoissa vastausvaihtoehtojen ääripäiden välillä olivat 8. ja 9. luokkalaisilla: yli 27 pistettä. Lukiossa vastaava ero oli vajaa 22 pistettä. Sekä perusopetuksen 8. ja 9. luokkalaisilla että lukiolaisilla tilastollisesti merkitsevät erot olivat kolmen ensimmäisen vastausvaihtoehdon välillä. Ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoilla osallisuusindikaattorin keskiarvo vastausvaihtoehtojen ääripäiden välillä oli vajaa 19 pistettä. Niiden opiskelijoiden, jotka eivät olleet joutuneet muulla tavoin fyysisesti satutetuiksi, osallisuusindikaattorin keskiarvo erosi tilastollisesti merkitsevästi muista vastausvaihtoehdoista. Merkittäväntä osallisuuden kokemuksen kannalta oli se, ettei ollut kokenut väittämän kuvaamaa väkivaltaa.

³ Kruskal-Wallis, ”1–2 kertaa” – ”On tehnyt, mutta...” (8. ja 9. lk), $p > 0,05$ ja ”1–2 kertaa” – ”3 kertaa tai useammin” (lukio), $p < 0,05$.

Kuvio 8. Osallisuuden kokemus (osallisuusindikaattorin pistemäärä 0–100) sen mukaan, onko vanhempi satuttanut muulla tavoin fyysisesti. Erot tilastollisesti merkitseviä ($p < 0,05$) muiden vastausvaihtoehtojen välillä paitsi ”3 kertaa tai useammin” – ”On tehnyt, mutta...” (8. ja 9. lk, lukio, amm. oppil.), ”1–2 kertaa” – ”3 kertaa tai useammin” (amm. oppil.) ja ”1–2 kertaa” – ”On tehnyt, mutta...” (amm. oppil.).

Poikien ja tyttöjen väliset erot

Osallisuusindikaattorin keskiarvot pojilla ja tytöillä löytyvät liitteestä 1. Pieni joukko ei vastannut tähän kohtaan, joten he eivät ole mukana näissä luvuissa. Poikien erot osallisuusindikaattorin keskiarvojen välillä olivat tyttöjä suuremmat kaikilla kouluasteilla (pl. kaksi väitettävää 8. ja 9. luokkalaisilla). Perusopetuksen 8. ja 9. luokan pojilla suurin ero ilmeni ”1–2 kertaa” – ”3 kertaa tai useammin” -vastausvaihtoehtojen välillä, kun taas tytöillä olennaisempaa oli, ettei ollut lainkaan kokenut väittämän väkivaltaa. Lukiolaisilla väittämät jakaantuivat pääosin samalla tavalla kuin perusopetuksen 8. ja 9. luokalla, tosin pojilla oli enemmän hajontaa tässä. Ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoista sekä tytöillä että pojilla olennaisinta osallisuuden kokemuksen näkökulmasta oli, ettei ollut kokenut lainkaan väittämän kuvaamaa väkivaltaa.

Johtopäätökset ja pohdinta

Fyysinen väkivalta on vahvasti yhteydessä osallisuuden kokemukseen kaikkien kouluasteiden oppilailla ja opiskelijoilla. Osallisuuden kokemus oli 8. ja 9. luokkalaisilla sitä matalampi, mitä useammin väkivaltaa oli tapahtunut. Erot osallisuusindikaattorin keskiarvoissa vastausvaihtoehtojen ääripäiden välillä olivat heillä kaikissa väittämässä lukiolaisia ja ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevia suuremmat. Fyysisen väkivallan toistuvuus oli osallisuuden kokemuksen näkökulmasta lukiolaisilla hieman merkittävämpää verrattuna ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoihin, vaikkakin erot osallisuusindikaattorin keskiarvoissa olivat toisen asteen opiskelijoilla samansuuruiset. Ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoilla olennaisinta osallisuuden kokemuksen kannalta oli se, ettei ollut kokenut lainkaan fyysistä väkivaltaa.

Tulokset ovat samankaltaisia kuin todetut yhteydet osallisuuden kokemuksen ja vanhempien henkisen väkivallan välillä (Virrankari ym. 2021), joskin ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoilla erot olivat henkisessä väkivallassa hieman fyysistä väkivaltaa vahvemmat. Samankaltaiset erot ovat johdonmukaisia, sillä näillä väkivallan muodoilla on monia samoja seurauksia (esim. Norman 2012), ne tapahtuvat läheisissä ihmissuhteissa (ks. Hakulinen 2019, 200) ja usein myös samanaikaisesti (THL 2021b). Fyysinen väkivalta tosin on harvinaisempaa, joten läheskään kaikki henkistä väkivaltaa kokevat eivät koe fyysistä väkivaltaa. Osallisuuden kokemuksen vahvat yhteydet henkiseen ja fyysiseen väkivaltaan vahvistavat entisestään käsitystä väkivallan haitallisuudesta, sillä osallisuuden kokemuksen yksi ulottuvuus on sosiaaliset suhteet (THL 2020a) ja väkivalta puolestaan tapahtuu sosiaalisissa suhteissa.

Tulosten pohjalta voi todeta, että osallisuuden edistäminen ja väkivallan vastainen työ kietoutuvat yhteen. Oletettavasti väkivallan kohteeksi joutuminen altistaa osattomuudelle (vuoden 2019 Kouluterveyskyselyssä kysyttiin osallisuuden kokemusta nykyhetkellä, kun taas väkivaltakokemuksia kysyttiin kuluneen vuoden ajalta). Koska henkisen ja fyysisen väkivallan taustalta löytyvät pitkälti samat riskitekijät, kuten köyhyys tai päihdeongelmat (ks. THL 2021c), vanhempien aiheuttamaa väkivaltaa voidaan ehkäistä samoilla toimenpiteillä. Olennaista on torjua lapsiperheiden köyhyyttä sekä vahvistaa vanhempien hyvinvointia ja osallisuuden kokemusta. Vanhemmuuden tuki on myös tärkeää väkivallan ehkäisyssä (Prinz 2016).

Väkivalta lisää osattomuuden kokemusta ja osattomuuden kokemuksen tiedetään heikentävän hyvinvointia selvästi, minkä vuoksi vanhempien väkivallan kohteeksi joutuneiden lasten ja nuorten osallisuuden edistämiseen tulee panostaa. Heille tulee tarjota mahdollisuus vaikuttaa palveluihinsa sekä päästä vertaisryhmiin (Isola ym. 2019, 117). On myös tärkeää varmistaa, että ammattilaisilla on riittävästi aikaa kohdata ja kuunnella väkivaltaa kokenutta, jotta hän voi kokea luottavansa ammattilaisiin. Luovat menetelmät, pelit ja luontoympäristöt mahdollistavat oman tilanteen näkemisen etäämpää ja auttavat käsittelemään asioita itselle soveltuvassa tahdissa. (THL 2021d.)

Lähteet

Hakulinen T, Säävälä M, Korpilahti U, Muukkonen T, Koulu S, Nikupeteri A, Riihonen R. 2019. Fyysinen väkivalta. Laajasalo T, Paavilainen E, Järvillehto V, Keiski P. 2019. Henkinen väkivalta ja laiminlyönti. Kettunen H, Nuotio E, Jokela S, Nummi V.M, Lillsunde P (toim.) 2019. Väkivallaton lapsuus: toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020–2025. Julkaisuja 2019:27, 196–211. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki.

Ikonen R. 2019. Lasten ja nuorten kokema väkivalta: tuloksia Kouluterveyskyselystä ja Lasten terveys, hyvinvointi ja palvelut -tutkimuksesta. Kettunen H, Nuotio E, Jokela S, Nummi V.M, Lillsunde P (toim.) 2019. Väkivallaton lapsuus: toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020–2025. Julkaisuja 2019:27, 73–78. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki.

Ikonen R, Helakorpi S. 2019. Lasten ja nuorten hyvinvointi – Kouluterveyskysely 2019. Tilastoraportti 33/2019. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

Isola A-M, Kaartinen H, Leemann L, Lääperi R, Schneider T, Valtari S, Keto-Tokoi A. 2017. Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa. Työpapereita 33/2017. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

Isola A-M, Tulensalo H, Laitinen K. 2019. Osallisuus edistää turvallisuutta ja ehkäisee väkivaltaa. Kettunen H, Nuotio E, Jokela S, Nummi V.M, Lillsunde P (toim.) 2019. Väkivallaton lapsuus: toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020–2025. Julkaisuja 2019:27, 112–121. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki.

Norman R.E, Byambaa M, De R, Butchart A, Scott J, Vos T. 2012. The long-term health consequences of child physical abuse, emotional abuse, and neglect: A systematic review and meta-analysis. PLoS med, 9(11), e1001349.

Prinz R.J. 2016. Parenting and family support within a broad child abuse prevention strategy: Child maltreatment prevention can benefit from public health strategies. Child abuse & neglect, 51, 400–406.

Springer K.W, Sheridan J, Kuo D, Carnes M. 2007. Long-term physical and mental health consequences of childhood physical abuse: Results from a large population-based sample of men and women. Child abuse & neglect, 31(5), 517–530.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). 2019a. Kouluterveyskysely 2017 ja 2019, tiivistelmä.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). 2019b. Kouluterveyskysely.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). 2020a. Osallisuusindikaattori mittaa osallisuuden kokemusta.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) 2020b. Väkivallan muodot.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) 2021a. Lähisuhdeväkivalta.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) 2021b. Lapsiin kohdistuva väkivalta.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) 2021c. Väkivallan ehkäisy.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) 2021d. Osallisuuden edistämisen mallit.

Virrankari L, Leemann L, Kivimäki H. 2020. Osallisuuden kokemus ja koulukiusaaminen: Kouluterveyskyselyn 2019 tuloksia. Tutkimuksesta tiiviisti 35/2020. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

Virrankari L, Leemann L, Kivimäki H. 2021. Osallisuuden kokemus ja vanhempien henkinen väkivalta: Kouluterveyskyselyn 2019 tuloksia. Tutkimuksesta tiiviisti 38/2021. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

Tämän julkaisun viite:

Virrankari L, Leemann L, Kivimäki H (2021) Osallisuuden kokemus ja vanhempien fyysinen väkivalta: Kouluterveyskyselyn 2019 tuloksia. Tutkimuksesta tiiviisti 39/2021. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

ISBN 978-952-343-694-7 (verkko)

ISSN 2323-5179 (verkko)

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-694-7>

Liite 1. Osallisuusindikaattorin keskiarvot (0–100 pistettä), 95 % luottamusvälit sekä vastaajamäärät kouluasteen ja virallisen sukupuolen mukaan.

Vastausvaihtoehto	Ei	1 – 2 kertaa	3 kertaa tai useammin	On tehnyt, mutta en muista montako kertaa
Tarttunut sinuun niin, että sinuun sattui				
8. ja 9. luokka	76,2 (76,1–76,3), N=71 642	64,6 (64–65,2), N=4618	53,9 (52,3–55,4), N=1101	51,8 (50,1–53,6), N=1176
Pojat	79 (78,8–79,2), N=35 217	69,4 (68,3–70,6), N=1373	53,5 (49,9–57), N=331	52,5 (49,2–55,7), N=479
Tytöt	73,5 (73,3–73,7), N=36 303	62,6 (61,9–63,2), N=3233	54,2 (52,6–55,8), N=768	51,3 (49,3–53,2), N=691
Lukio	75,8 (75,6–75,9), N=40 301	66 (65–66,9), N=1664	59,1 (56,7–61,4), N=309	56,6 (53,9–59,4), N=261
Pojat	78,7 (78,5–79), N=16 713	71,1 (69,1–73,1), N=348	62 (56,4–67,6), N=65	57 (50,3–63,8), N=65
Tytöt	73,7 (73,5–73,9), N=23 550	64,6 (63,6–65,6), N=1314	58,2 (55,7–60,8), N=242	56,7 (53,8–59,6), N=195
Ammatillinen oppilaitos	75,9 (75,6–76,2), N=20 155	64,7 (63,1–66,3), N=624	61,5 (57,5–65,4), N=159	56,3 (52,1–60,5), N=185
Pojat	78,5 (78,1–78,8), N=11 972	67,4 (64,7–70,2), N=212	64,1 (55,8–72,3), N=55	55,5 (48,5–62,5), N=83
Tytöt	72,2 (71,8–72,6), N=8161	63,4 (61,4–65,3), N=408	60,1 (55,9–64,3), N=104	57,6 (52,4–62,7), N=101
Tönnynyt tai ravistellut sinua vihaisesti				
8. ja 9. luokka	75,8 (75,6–75,9), N=74 446	63,4 (62,5–64,2), N=2403	52,1 (50,1–54,1), N=808	50,1 (48–52,3), N=882
Pojat	78,9 (78,7–79,1), N=35 796	68,6 (67,3–70), N=874	53,5 (49,8–57,3), N=312	50,5 (46,8–54,1), N=412
Tytöt	72,9 (72,7–73,1), N=38 526	60,5 (59,4–61,5), N=1522	51,5 (49,3–53,7), N=492	49,6 (47,1–52,1), N=462
Lukio	75,6 (75,4–75,7), N=41 139	65,3 (64,1–66,6), N=993	59,7 (57–62,5), N=247	56,1 (52,7–59,5), N=183
Pojat	78,7 (78,4–79), N=16 784	71,1 (69–73,3), N=290	61 (55,7–66,3), N=73	55,5 (47,8–63,3), N=52
Tytöt	73,4 (73,2–73,6), N=24 314	63 (61,6–64,5), N=701	59,2 (55,9–62,4), N=174	56,3 (52,6–60,1), N=131
Ammatillinen oppilaitos	75,8 (75,5–76), N=20 433	64,6 (62,5–66,6), N=408	60,1 (55,7–64,5), N=136	55,8 (50,9–60,8), N=148
Pojat	78,4 (78,1–78,8), N=12 006	68,3 (65,2–71,4), N=193	63,6 (56,5–70,6), N=62	57,4 (49,4–65,5), N=70
Tytöt	72 (71,6–72,4), N=8404	61,2 (58,4–63,9), N=214	57,5 (51,8–63,2), N=72	55,1 (48,9–61,4), N=77
Tukistanut sinua				
8. ja 9. luokka	75,6 (75,5–75,8), N=74 641	64,7 (63,8–65,7), N=2114	54,5 (52,5–56,6), N=744	52,1 (50,1–54,2), N=951
Pojat	78,8 (78,6–79), N=35 829	70,4 (68,9–72), N=759	55 (51,5–58,5), N=328	54 (50,4–57,5), N=441
Tytöt	72,7 (72,5–72,9), N=38 688	61,6 (60,5–62,8), N=1350	54,6 (52,1–57), N=413	50,4 (48–52,7), N=504
Lukio	75,4 (75,2–75,6), N=41 631	66,3 (64,6–68), N=548	57,7 (54,2–61,2), N=169	55,2 (51,6–58,9), N=163
Pojat	78,6 (78,3–78,9), N=16 912	73,2 (70,2–76,2), N=170	59,2 (52,5–65,8), N=48	56,9 (49,3–64,5), N=54
Tytöt	73,2 (73–73,5), N=24 678	63,3 (61,4–65,3), N=376	57,1 (53–61,2), N=121	54,4 (50,5–58,4), N=109
Ammatillinen oppilaitos	75,7 (75,4–75,9), N=20 495	66,8 (64,5–69,1), N=305	64,4 (60,1–68,6), N=143	58,3 (53,9–62,8), N=167
Pojat	78,4 (78–78,7), N=12 042	69,4 (65,2–73,5), N=122	64,7 (58,1–71,4), N=73	59 (51,9–66,1), N=83
Tytöt	71,8 (71,4–72,2), N=8428	65,1 (62,4–67,9), N=183	63,8 (58,3–69,2), N=69	58,4 (52,9–63,9), N=83
Läimäyttänyt sinua				
8. ja 9. luokka	75,6 (75,4–75,7), N=75 392	62,5 (61,5–63,5), N=1740	52,2 (49,7–54,7), N=544	48,7 (46,3–51,2), N=739
Pojat	78,7 (78,5–78,9), N=36 126	68,4 (66,6–70,2), N=592	50,9 (46,6–55,2), N=254	50,1 (46,1–54,1), N=367
Tytöt	72,6 (72,5–72,8), N=39 142	59,5 (58,3–60,8), N=1142	53,9 (50,9–56,8), N=286	47,1 (44,1–50), N=366
Lukio	75,5 (75,3–75,6), N=41 503	65,2 (63,7–66,6), N=674	54,2 (50,5–57,9), N=163	57,2 (53,2–61,3), N=145
Pojat	78,6 (78,4–78,9), N=16 886	70,7 (68,1–73,4), N=195	56,1 (49–63,2), N=51	55,2 (45–65,4), N=38
Tytöt	73,3 (73,1–73,5), N=24 575	62,9 (61,2–64,6), N=479	53,3 (48,8–57,8), N=111	57,9 (53,7–62,2), N=107
Ammatillinen oppilaitos	75,7 (75,4–75,9), N=20 545	63,7 (61,3–66,1), N=305	60,9 (55,9–65,9), N=121	57,7 (52,1–63,4), N=127
Pojat	78,3 (78–78,7), N=12 049	67,6 (63,6–71,7), N=128	65,4 (58,1–72,7), N=62	59 (50,6–67,5), N=70
Tytöt	71,9 (71,5–72,3), N=8472	60,8 (57,9–63,8), N=175	56,2 (49,5–63), N=59	57,1 (49,7–64,6), N=56
Lyönyt sinua nyrkillä tai esineellä				
8. ja 9. luokka	75,3 (75,2–75,5), N=76 769	60,7 (58,8–62,5), N=700	49,5 (46,1–52,8), N=373	47 (44–49,9), N=593
Pojat	78,6 (78,4–78,8), N=36 486	67 (64,2–69,7), N=305	48,9 (44–53,8), N=211	49,4 (45,2–53,6), N=346
Tytöt	72,3 (72,1–72,5), N=40 155	56,1 (53,8–58,5), N=390	50,8 (46,6–55,1), N=160	43 (39,1–46,9), N=242
Lukio	75,3 (75,2–75,5), N=42 087	58,9 (56–61,8), N=242	55,8 (50,4–61,2), N=82	54,9 (48,2–61,6), N=77
Pojat	78,6 (78,3–78,8), N=17 031	65,1 (60,3–70), N=84	60,5 (51,4–69,5), N=33	50,8 (37–64,6), N=29
Tytöt	73,1 (72,9–73,3), N=25 014	55,6 (52–59,1), N=158	52,6 (45,6–60), N=48	57,4 (50,2–64,6), N=48
Ammatillinen oppilaitos	75,5 (75,3–75,8), N=20 778	63,4 (59,3–67,6), N=143	62,1 (55,3–68,9), N=74	54,6 (47,8–61,4), N=102
Pojat	78,3 (77,9–78,6), N=12 129	67,7 (61,6–73,8), N=79	64,5 (55–74), N=44	55,5 (45,6–65,3), N=60
Tytöt	71,7 (71,3–72,1), N=8624	58,3 (52,9–63,7), N=63	58 (47,9–68,1), N=29	53,3 (44,1–62,6), N=42
Potkaisut sinua				
8. ja 9. luokka	75,3 (75,2–75,4), N=76 765	59,8 (58–61,7), N=658	49,4 (45,9–52,9), N=354	46,5 (43,5–49,6), N=565
Pojat	78,6 (78,4–78,8), N=36 543	66,7 (63,5–69,9), N=247	47,7 (42,6–52,7), N=203	48,7 (44,3–53), N=326
Tytöt	72,3 (72,1–72,5), N=40 093	55,9 (53,8–58), N=407	52,7 (48,1–57,3), N=148	42,9 (38,8–46,9), N=235
Lukio	75,3 (75,1–75,5), N=42 073	62,7 (59,7–65,8), N=194	55,9 (50,2–61,7), N=73	54,6 (47,3–62), N=69
Pojat	78,5 (78,3–78,8), N=17 037	67,4 (62–72,7), N=56	55,5 (45,1–66), N=28	55,1 (40,8–69,4), N=29
Tytöt	73,1 (72,9–73,3), N=24 994	60,9 (57,1–64,7), N=137	56,2 (49,1–63,2), N=45	54,3 (46,3–62,3), N=40
Ammatillinen oppilaitos	75,5 (75,2–75,8), N=20 795	63,4 (58,7–68,2), N=114	64,4 (57,3–71,5), N=69	55,5 (48,2–62,9), N=88
Pojat	78,2 (77,9–78,6), N=12 147	66,3 (58,3–74,2), N=55	69,9 (60,5–79,3), N=42	56,6 (46,1–67,2), N=54
Tytöt	71,6 (71,3–72), N=8624	61 (55,5–66,6), N=58	55 (43,8–66,2), N=26	53,8 (44,1–63,5), N=34
Satuttanut sinua muuten fyysisesti				
8. ja 9. luokka	75,6 (75,4–75,7), N=75 540	60,6 (59,4–61,8), N=1316	49,8 (47,2–52,3), N=530	48,2 (45,8–50,5), N=783
Pojat	78,7 (78,6–78,9), N=36 141	65,6 (63,5–67,7), N=460	48,3 (43,9–52,8), N=239	50,4 (46,5–54,3), N=375
Tytöt	72,6 (72,4–72,8), N=39 279	58 (56,6–59,5), N=850	51,5 (48,5–54,4), N=288	45,9 (43,2–48,7), N=400
Lukio	75,4 (75,3–75,6), N=41 665	62,3 (60,4–64,1), N=447	53,9 (50–57,7), N=133	54,6 (50,9–58,4), N=168
Pojat	78,6 (78,4–78,9), N=16 919	66,5 (63–70), N=130	57,6 (49,4–65,9), N=36	53,4 (45,1–61,8), N=51
Tytöt	73,3 (73–73,5), N=24 706	60,5 (58,3–62,7), N=316	52,4 (47,9–56,9), N=96	55,5 (51,1–59,5), N=116
Ammatillinen oppilaitos	75,6 (75,3–75,9), N=20 538	63,1 (60,3–65,9), N=247	61,8 (56,4–67,2), N=95	56,8 (51,2–62,4), N=127
Pojat	78,3 (78–78,6), N=12 031	65,5 (60,7–70,4), N=110	64,6 (55,2–74,1), N=42	56,5 (47,4–65,5), N=65
Tytöt	71,8 (71,4–72,2), N=8482	61,2 (57,9–64,4), N=136	59,2 (52,8–65,6), N=52	57,1 (50,3–64), N=62